

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Kinderopvang als epidemie: is het besmettelijk?

Tavecchio, L.

Publication date

2009

Document Version

Final published version

Published in

Kind en Adolescent Review

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tavecchio, L. (2009). Kinderopvang als epidemie: is het besmettelijk? *Kind en Adolescent Review*, 16(3), 350-353.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Kinderopvang als epidemie: is het besmettelijk?

Vorig jaar besprak ik in dit tijdschrift een artikel van Belsky c.s. over langetermijneffecten van vroege kinderopvangervaringen, vastgesteld aan het eind van de basisschool. Die effecten bleken gering: een betere woordenschat na bezoek aan opvang van goede kwaliteit en wat meer probleemgedrag bij kinderen die tot hun vijfde jaar een flink aantal uren in een kinderdagverblijf hadden doorgebracht (Tavecchio, 2008, p. 183). En ten aanzien van de term ‘probleemgedrag’ lijkt

enige nuancering wel op zijn plaats. Het blijkt namelijk te gaan om gedrag van leerlingen die volgens de leerkracht wat minder meegaand zijn (*less cooperative*) en wat meer geneigd om zaken ter discussie te stellen (*being argumentative*) (cf. *National Scientific Council on the Developing Child*, 2007). Van de vermeende negatieve effecten van kinderopvang is, althans bij elf- en twaalfjarigen, dus niet veel meer over. In zijn meest recente artikel begint Belsky (2009) dan ook met de erkenning dat er aan het eind van het basisonderwijs weliswaar enkele effecten van vroege(re) kinderopvangervaringen te ontdekken zijn, maar dat dit eerder uitzondering dan regel is. Maar tegelijkertijd waarschuwt hij tegen het gevaar van het hanteren van een standaardbenadering bij onderzoek naar de effecten van kinderopvang en hij wijst met name op het risico van onderschatting van de impact van kleine effecten. Dergelijke 'kleine' effecten op het individueel functioneren kunnen zich manifesteren in bijvoorbeeld schoolklassen – of andere plaatsen waar kinderen in groepsverband samen zijn – zodat kinderen zonder (substantiële) kinderopvangervaring door kinderen mét die ervaring beïnvloed kunnen worden. Vanuit dat perspectief formuleert hij een nieuwe hypothese, die inhoudt dat (ogenschijnlijk) verdwijnende effecten zich verspreiden over andere individuen, bijvoorbeeld de medeleerlingen in een klas. Om zijn hypothese te onderbouwen, baseert Belsky zich onder andere op recent onderzoek van Dmitrieva, Steinberg, & Belsky (2007) die in hun analyse van de gegevens uit de Amerikaanse *Early Childhood Longitudinal Study* (ECLS) vonden dat hoe meer kinderen met kinderopvangervaring (met name in een kinderdagverblijf) in een klas zaten, hoe vaker leerkrachten de kinderen in hun klas als *externaliserend* beoordeelden. Gaat het er daarbij alleen maar om of het gedrag van een paar kinderen die 'wat agressiever en minder gehoorzaam' zijn wordt geïmiteerd door klasgenoten of worden kinderen onwillekeurig 'gedwongen' hun gedrag in de omgang met elkaar bij te stellen wanneer meerdere medeleerlingen een uitgebreid 'kinderopvangverleden' hebben? En de werkelijkheid is misschien nog wel complexer en ingrijpender: denk aan (slachtoffers van) pesten en andere vormen van sociaal ongewenst gedrag. Waar het op neerkomt, is dat wordt gesuggereerd dat dergelijk (ongewenst) gedrag 'besmettelijk' is voor het gedrag van de andere kinderen in de groep (zie ook Bouma, 2008: 8). Overigens kan de 'verspreidingshypothese' ook positieve effecten betreffen: zo zouden in een klas waarin veel kinderen met een kinderdagverblijfverleden zitten de schoolprestaties vooruitgaan.

Belsky, al vele jaren betrokken bij het grootschalige Amerikaanse onderzoek naar (effecten van) kinderopvang – de *Study of Early Child*

Care and Youth Development (SECCYD), uitgevoerd door het National Institute of Child Health and Human Development Early Child Care Research Network (NICHD ECCRN) – wees overigens al eerder op het potentiële belang van kleine effecten (Belsky, 2001). Hij deed dat toen in de vorm van twee vragen: 1 Wat is belangrijker voor individuele en maatschappelijke ontwikkeling: een groot effect dat geldt voor weinigen of een klein effect dat geldt voor velen? 2 Wat zijn de gevolgen, if any, van de cumulatie van kleine effecten bij veel kinderen, hetzij in negatieve zin (meer probleemgedrag), hetzij in positieve zin (betere cognitieve en taalontwikkeling)? Maar het blijft de vraag of Belsky werkelijk een serieus punt heeft met zijn suggestie dat ‘kleine’ effecten van kinderopvangervaringen, met name langs de door hem in zijn laatste artikel geschetste indirecte weg, grote maatschappelijke consequenties kunnen hebben: positief op cognitief gebied, maar vooral negatief, namelijk via de verspreiding van problematisch gedrag in groepen kinderen.

In een commentaar op Belsky (in hetzelfde tijdschrift) wijst Ross Thompson (2009) erop dat kleine effecten soms inderdaad een geringe impact hebben en zo goed als verdwijnen, maar dat de mogelijkheid dat vroege(re) invloeden op de ontwikkeling eventueel later bij het functioneren in een groepssetting tot uiting komen niet mag worden uitgesloten. Met andere woorden, het is te vroeg om te juichen (over het verdwijnen van met name de negatieve effecten van kinderopvang) en hij pleit daarom voor voortgezet onderzoek naar de gevolgen van kinderopvang, ook op lange termijn.

Linting en Van IJzendoorn (2009) onderstrepen nog eens dat het grootschalige Amerikaanse onderzoek naar kwaliteit en effecten van kinderopvang (SECCYD, uitgevoerd door het NICHD ECCRN, zie boven), een uiterst waardevolle voedingsbodem en proefterrein vormt voor veel relevante hypothesen met betrekking tot kinderlijke ontwikkeling. Maar dat onderzoek is uitdrukkelijk opgezet voor onderzoek naar de ontwikkeling van individuele kinderen en niet naar groepen. De ECLS (zie boven) daarentegen concentreert zich weliswaar op groepen, maar houdt geen rekening met belangrijke kindkenmerken die een rol zouden kunnen spelen bij de keuze voor type en hoeveelheid kinderopvang of die de impact van kinderopvang op externaliserend gedrag kunnen modereren, zoals temperament of gehechtheid aan de leidster. En passant merken Linting en Van IJzendoorn nog op dat in het NICHD ECCRN-onderzoek de rol van vaders ten onrechte wordt geschaard onder de categorie ‘non-maternal care’. Zijn rol zou aldus meer overeenkomen met die van leidsters in de kinderopvang dan met die van moeders! Het gaat dus niet aan vaders als babysitters te

beschouwen en daarnaast is het wetenschappelijk bezien incorrect en achterhaald. Een tekortkoming van dit onderzoek waar ik zeven jaar geleden al een kritische noot over kraakte (Tavecchio, 2002, p. 24).

Feit is dat naarmate het NICHD ECCRN-onderzoek vordert (en de kinderen in de steekproef ouder worden), de effecten van kinderopvang steeds kleiner worden en de aanvankelijk forse uitspraken over negatieve effecten steeds verder worden afgezwakt. De ‘innovatieve’ hypothese waar Belsky nu mee komt, acht ik nogal vergezocht en van een hoog speculatief gehalte. Bij bevestiging ervan zou het paradoxale resultaat zijn dat kinderopvang een onvoorzien grote impact zou krijgen op kinderen die grotendeels door hun eigen ouders werden opgevoed! Linting en Van IJzendoorn pleiten voor een snelle toetsing van de houdbaarheid van Belsky’s provocatieve stellingen. Dat lijkt me, naast een spannende onderneming, ook stellig de moeite waard. Al zie ik eerlijk gezegd nog niet direct voor me hoe dat zou moeten gebeuren.

Louis Tavecchio

Literatuur

- Belsky, J. (2001). Developmental risks (still) associated with early child care. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42, 845-859.
- Belsky, J. (2009). Classroom composition, childcare history and social development: Are childcare effects disappearing or spreading? *Social Development*, 18, 230-238.
- Bouma, J.-D. (2008). Besmet met agressie. *NRC Handelsblad*, Katern Wetenschap, 13/14 september, p. 8.
- Dmitrieva, J., Steinberg, L., & Belsky, J. (2007). Child-care history, classroom composition, and children’s functioning in kindergarten. *Psychological Science*, 18, 1032-1039.
- Linting, M. & IJzendoorn, M.H. Van (2009). Dissipating or diffusing aggression after non-maternal childcare? Commentary on a novel hypothesis. *Social Development*, 18, 239-246.
- National Scientific Council on the Developing Child, *Science Briefs: How Early Child Care Affects Later Development* (2007). Op 12 juni 2009 opgehaald van www.developingchild.net
- Tavecchio, L.W.C. (2002). *Van Opvang naar Opvoeding: De emancipatie van een uniek opvoedingsmilieu*. Oratie, Universiteit van Amsterdam. Vossiuspers UvA (Oratiereeks).
- Tavecchio, L. (2008). Zijn er langetermijneffecten van vroege kinderopvang-ervaringen? *Kind en Adolescent Review*, 15 (1), 98-101.
- Thompson, R.A. (2009). Making the most of small effects. *Social Development*, 18, 247-251.